

PETR ŠABACH

HOVNO HOŘÍ

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Voda se štávou

Měli jsme doma nástěnku. Visela na čestném místě v předsíni. V rohu téhle nástěnky jsem naaranžoval pionýrský šátek a těsně pod ním jsem pravidelně měnil aktuality z tisku. Většinu všech zpráv tvořily články o úspěších sovětské vědy, ale hlavně kosmonautiky, protože tu jsem miloval.

Uprostřed nástěnky se měnil jídelní lístek. Ten vlastoručně sepisoval otec vždy v neděli odpoledne a určoval v něm mámě večeře na celý týden. Například:

Pondělí – párek s bramborovou kaší, okurek.

Úterý – karbenátek, brambor m. m.

A tak podobně.

Máma to brala se stoickým klidem, a když jsem jí jednou řekl: „Proboha, jak si to můžeš nechat líbit?!“ odpověděla mi: „Co je dneska za den...?“

„Čtvrtek,“ řekl jsem.

„A co jsme měli k večeři?“

„Šunkofleky,“ řekl jsem.

„Tak se běž podívat na ten slavnej jídelní lístek.“

Samozřejmě tam bylo napsáno *rizoto*.

Odšoural jsem se do svého pokoje.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je asi z první třetiny povídky Voda se štávou.

Prolog – vypravěč jede z Paříže autobusem, v němž je plno dětí. Holčičky sedí vpravo, hoši vlevo. Zatímco děvčátka si posílají roztomilého plyšáka, dva chlapci sedící za vypravěčem celou cestu až do Prahy řeší problém, jestli hovno hoří. Vypravěč si uvědomuje, že mezi mužským a ženským světem není jen úzká ulička jako v autobuse.

Sázka

Vypravěč si sedl do zaplivané hospody, kde sleduje počínání dvou štamgastů, malého a velkého dědečka. Ti mají před sebou pivo a dršťkovku, ale víc je zajímá vzájemné poštuchování. Nejdřív se hádají o to, jestli beton může plavat, potom o výšku medvěda kodiaka. Malý vylezl velkému plešatému na záda, chtěl udělat na strop značku, ale číšnice jim tuto zábavu zakázala. Menší z toho šoku začal škytat, větší mu radil, ať zadrží dech a hecoval ho, že nevydrží ani dvě minuty. Vysoký plešatec malého podezíral, že se tajně nadechuje, a odmítal počítat ubíhající vteřiny. Malý tedy navrhl, že se ponoří do vaničky na mytí püllitrů ve výčepu. Vydržel dvě minuty, ale pochvaly se nedočkal – výčepák mu dal ránu pěstí, malý spadl na kasu a hlavou namarkoval 106 korun. Muži zaplatili a šťastní odešli.

Bellevue

[belví] (bellevue = krásná vyhlídka)

Povídka vypráví o obyčejné rodině čítající holčičku, dva její bratry, rodiče a dědu, která žije na statku. Holčička se rozhodla, že až bude velká, nechá se přeoperovat na muže. Zatím pozorně sleduje počínání všech členů rodiny a utváří si obrázek. Zdá se jí, že muži to mají v životě lehčí. Otec je kovářem a svou práci miluje. Dnes má kovat koně, kterého se bojí. Maminka starostlivě pečuje o celou rodinu, ale holčičce to připadá jako otrocká práce. Starší syn je v pubertě a trápí ho

především vztahy s dívkami. Mladšího syna trápí noční pomočování. Dědeček trpí močovými kameny, kterých ho zbaví cévkování. Na konci povídky holčička dospěje k názoru, že všichni se snaží jen pro ni, a rozhodne se, že o změnu pohlaví nezažádá.

Voda se šťávou

Andulka už od dětství využívala svých holčičích zbraní, aby ovládala muže. Starostlivě se starala o svoji panenku-černouška a chtěla být zubařkou. Vypravěčem povídky je Petr, mladší ze dvou synů lampasáka. Otec rodinu komanduje a nutí jednat podle daných pravidel. Andulka měla krásné dlouhé vlasy, ale chtěla vzdušný sestřih, a tak si do vlasů zapletla kartáč tak, že ji museli ostříhat. Otcovi komandování nevychází ani u synů, ani u manželky. Ta naoko plní jeho úkoly, ale potom si dělá, co sama chce. Synové naopak svoji nevoli dávají otci pořádně pocítit. Petr chodí do pionýra, ale čím dál víc ho to nebaví. Andulka i Petr dospívají. Andulka si pořídila vrchní díl plavek a Petra trápí, že neumí plavat. Všimá si, že děvčata kreslí stále stejné princezny a nedávají popisovat. Poprvé čte pornografickou knihu, ale vůbec jí neporozumí. Zato děvčata zdá se rozumí všemu, nebo to alespoň dokážou věrohodně tvrdit. Petrův bratr je zasažen pubertou. Jediný, kdo mu rozumí, je máma. Petr odjíždí na pionýrský tábor, kde se s kamarádem Kovbojem snaží zbavit protivného vedoucího Alexandra. Podařilo se jim to během návštěvy prezidenta Novotného. Aničku doma poučili, že si má dávat pozor na muže. Zpacifikovala souseda Bártu kopnutím mezi nohy, a potom se do ní Petr zamiloval. Ona ho ale příkře odmítla. Otec se snažil dokázat synům, že soudruzi z NDR jsou o krok kupředu. Demonstraval to na nerozbitných skleničkách, ovšem starší syn opět ukázal, že soudruzi z NDR udělali chybu. Učitelka pozvala do školy esenbáka, aby dětem vyprávěl o svém povolání. Příběh se zneškodněným zločincem však nenadchnul ani ji. Otec slavil narozeniny a zase se opil. Petr se dostává do věku, kdy dbá o svůj vzhled a nechává si narůst vlasy. Bratr se pokouší spáchat sebevraždu v elektrické troubě a Petr ne a ne potkat tu pravou. Andulka se zamilovala do údržbáře Toníka. Otec konečně pochopil, že se syny nic nesvede. Petr maturuje a jeho bratr střídá zaměstnání. Andulka hledá partnera a nachází Petra. Po šesti letech chození se vzali. Petr je zaměstnán jako kulturní referent, ale přednáška pro romské ženy ani romské odpoledne se neshledá s úspěchem. S manželkou Annou dochází často k neshodám, všechno totiž ví a umí lépe než on. Potom se jim narodil syn. Zato bratr se podruhé rozvedl. Petr si uvědomuje rozdíly mezi muži a ženami čím dál víc. Musí ale uznat, že v něčem je jeho žena jedinečná, chápe mužskou povahu. Petr je nucen jít na třídní schůzky, kde sleduje deformovanou učitelku. Do příběhu je vložena historka o Petrově strýci a tetě, kteří podváděli pojišťovnu tím, že si vymysleli průtrž mračen. Poslední historkou je příběh o tom, jak vzal Petr domů bezdomovce na večeri a Anna mu dala i všechno Petrovo oblečení. Povídka končí smířlivým dialogem, v němž Anna nabízí Petrovi vodu se šťávou (narážka na vtip, který prý ženy nepochopí). Do povídky jsou vloženy krátké Andulčiny poznámky, připomínky k vyprávěnému příběhu, který uvádí na pravou míru.

- **téma a motiv**

téma: otcův jídelní lístek

motivy: nástěnka, předsíň, rizoto, šunkofleky

- **časoprostor**

povídka Sázka – hospoda, čas neurčený

povídka Bellevue – rodinný statek, čas neurčený

povídka Voda se šťávou – zřejmě Praha, čas neurčený, někdy v době socialismu

- **kompoziční výstavba**

Děj se odvíjí chronologicky.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, povídky

- **vypravěč**

povídka Sázka: ich-forma (muž, pozorovatel)

povídka Bellevue: er-forma

povídka Voda se šťávou: ich-forma (muž, vypravěč + proloženo poznámkami vypravěčovy ženy Anny)

- **postava**

Petr – postupně dospívá v muže a čím dál víc se vzpírá otci a době, líbí se mu ženy, často střídá zaměstnání, život bere s nadhledem, miluje svou ženu Annu, ačkoli s ní nemůže najít společnou řeč

matka – starostlivá, tolerantní, otcovy pokyny bere s rezervou

starší bratr – žrout jablek, později pivař, lenoch, „mánička“, neudrží si práci ani manželku, dělá si legraci z Petra, nemá žádný respekt k otci

otec – voják z povolání, „zelený mozek“, snaží se vychovávat, později to vzdává

Andulka/Anna – děvče s hlubokýma hnědýma očima, hezká, líbí se mužům, nemůže najít toho pravého, až objeví Petra, později starostlivá žena a matka

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč: Petr, Petrova máma

- **typy promluv**

dialog Petra a jeho mámy

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

ustálené slovní spojení čestné místo, pionýrský šátek, jídelní lístek, stoický klid

nářečí *okurek, karbenátek*

řečnická otázka *Jak si to můžeš nechat líbit?*

nespisovné slovo *slavnej*

expresivní slovo *odšoural*

nedořečenost *Co je dneska za den...?*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

ironie *vlastoručně sepisoval otec, slavnej jídelní lístek*

- závan nostalgie, satira, ironie, nadhled

- využití více vrstev jazyka – jazyk spisovný, hovorový i nespisovný

- sám Šabach hovoří o metodě vlaštovčího hnízda – nalepuje humorné příhody na hlavní děj

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

21. století – současnost

Petr Šabach (1951–2017)

- narodil se v Praze (23. srpna 1951)
- po maturitě v roce 1974 absolvoval obor teorie kultury na FF Karlovy univerzity
- pracoval jako technický redaktor v Pragokonzertu, metodik kulturního domu, asi šest let jako noční hlídač v Národní galerii
- 1988–2001 odborný referent Galerie hlavního města Prahy
- po roce 2001 žil jako volný spisovatel
- vedl seminář tvůrčího psaní na Literární akademii Josefa Škvoreckého
- se ženou žil v pražských Dejvicích
- zemřel po krátké těžké nemoci

Jak potopit Austrálii, Šakalí léta, Zvláštní problém Františka S., Putování mořského koně, Opilé banány Babičky – Jde o pohled dospívajícího (postupně až dospělého) chlapce na život svojí rodiny, převážně se vše ale točí kolem jeho babiček. Příběh je totiž založen na tom, že jedna babička je založením komunistka a druhá je orientovaná demokraticky. A protože spolu musejí žít a řešit každodenní trable, občas z toho vyleze velmi veselá historka.

Občanský průkaz – o životě kamarádů Petra, Aleše, Míty a Popelky. Kamarádi se účastní slavnostního předávání OP, při podání ruky strážníkovi VB „rozhazují klouby“, čímž na sebe upozorní. Ze spousty problémů je dostane mladá učitelka Pivoňková, kterou kvůli Alešovým básničkám vyhodí ze školy.

- **literární / obecně kulturní kontext**

Současná česká literatura

Květa Legátová (1919–2012)

- spisovatelka a autorka rozhlasových her
- vl. jménem Věra Hofmanová
- celý život učitelkou
- laureátka státní ceny za literaturu
- povídkový soubor *Želary*, román *Jozova Hanule*

Pavel Frýbort (1946–2007)

- vl. jménem Pavel Hříšný, romanopisec, překladatel
- studoval scenáristiku na FAMU
- redaktor Květů
- *Vekslák, Reportér, Muž na prodej*

Michal Viewegh (* 1962)

- nejúspěšnější a nejprodávanější současný romanopisec
- vystudoval češtinu a pedagogiku na UK
- držitel Ceny Jiřího Ortena (1993)
- *Báječná léta pod psa, Výchova dívek v Čechách, Účastníci zájezdu, Román pro ženy*

Petra Hůlová (* 1979)

- v roce 2008 oceněna Cenou Josefa Škvoreckého
- studovala kulturologii a mongolistiku
- přispívá do časopisu Respekt
- *Paměť mojí babičce, Umělohmotný třípokoj, Stanice Tajga*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Hovno hoří – název je vysvětlen v prologu ke třem povídkám; otázku, zda hovno hoří, řešili dva chlapi celou trasu Paříž-Praha, kdežto děvčata víc zajímal plyšák.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Nesourodost mužského a ženského světa je (bohužel) stále aktuální.

- **pravděpodobný adresát:**

Lidé potácející se v partnerských vztazích = všichni.

- **určení smyslu díla:**

Rozdíly mezi muži a ženami jsou obrovské a je těžké spolu vyjít. Přesto je na vztahu dvou lidí něco, co autora fascinuje, a zobrazuje to s laskavým humorem.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Knihy vyšla roku 1994 jako autorova druhá kniha (po úspěšné prvotině *Jak potopit Austrálii*).

- **tematicky podobné dílo:**

Petr Šabach – *Občanský průkaz*: vyprávění očima hlavního hrdiny, sledování jeho životní cesty

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Mnoho motivů z knihy bylo použito ve filmu *Pelíšky* Jana Hřebejka z roku 1999 (spor o výšku medvěda kodiaka, nepěkné slovíčko „prcat“, vyvěšený jídelníček, rozpuštěné lžičky, nerozbitné skleničky...).

Některé prvky se objevují v jiných filmech (vymyšlená průtrž mračen a obdarování bezdomovce věcmi ve filmu *Pupendo*, otec koupající se se svou dospívající dcerou ve filmu *Občanský průkaz*).